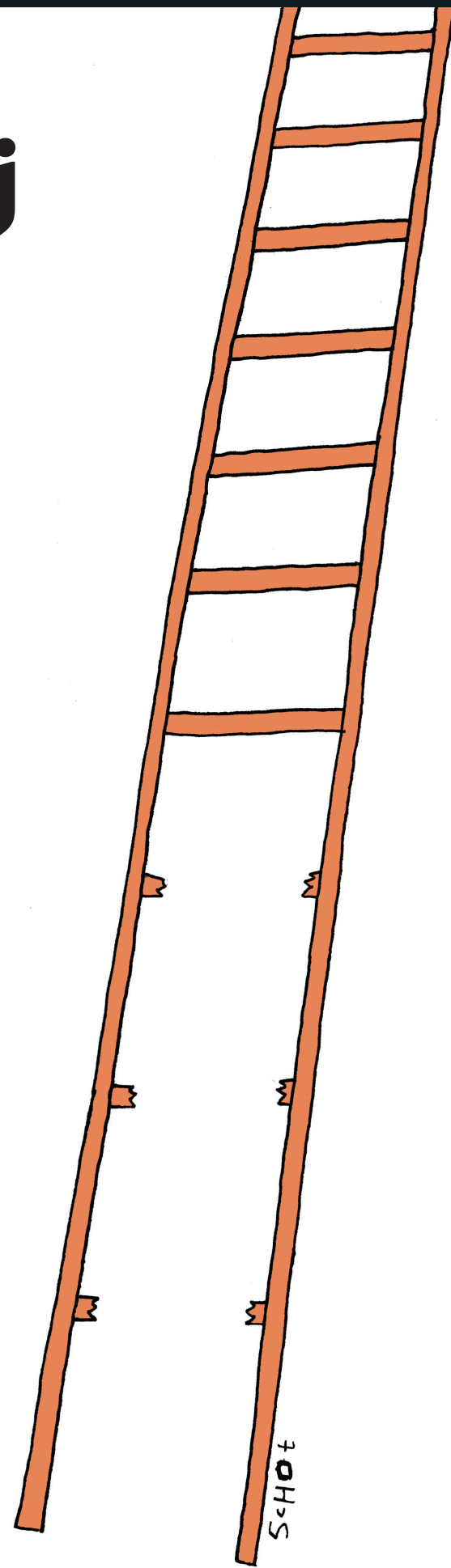

Arme is vogelvrij in participatiesamenleving

De participatiesamenleving is slecht voor mensen uit de onderklasse. Die hebben helemaal geen netwerk dat hen kan helpen.

DOOR MARC SCHUILENBURG
BEELD BAS VAN DER SCHOT

Participatiesamenleving is uitgeroepen tot het woord van 2013. Het versloeg sletvrees, selfie en shariawijk. Koning Willem-Alexander introduceerde het in zijn Troonrede. Hij sprak daarin over een samenleving waarin burgers meer verantwoordelijkheid moeten gaan nemen voor hun leven en omgeving. In het Verenigd Koninkrijk noemt men dit een 'Big Society'. Het idee daarachter is dat oplossingen voor maatschappelijke problemen worden gevonden in de samenleving – en niet meer bij de overheid. Politiek gezien is de participatiesamenleving een gulden middenweg voor de Nederlandse coalitie. De PvdA is af van de werking van de markt en de VVD is verlost van een te grote overheid. Maar het idee dat we hiermee een nieuw tijdperk betreden, is onjuist. Er is niets nieuws aan een participatiesamenleving. Burgers zijn sinds de jaren 1990 al object van een activeringsbeleid waarin ze worden betrokken bij zaken als veiligheid, wonen en welzijn. Premier Mark Rutte was de eerste om toe te geven dat hij geen idee heeft waar ons land naartoe moet, een ontzuisterende boodschap voor iedereen die dacht te hebben gestemd op een politicus die Nederland uit de economische malaise zou halen. Participatiesamenleving is vooral een modieuze term voor forse bezuinigingen op de collectieve sector. Daarbij verschuift de zorg door de overheid voor collectieve voorzieningen van een recht naar een gunst. Een fraai voorbeeld hiervan is het werkgelegenheidsbeleid. Word je werkloos, dan moet je

OPINIE

eerst aankloppen bij familie en vrienden voor advies – en misschien een baan. Pas daarna komt de overheid in actie via het UWV. Dit verlenen van diensten aan elkaar roept associaties op met de wijze waarop in tribale samenlevingen sociale relaties werden opgebouwd. Marcel Mauss heeft in zijn beroemde werk *Essai sur le don* uit 1924 laten zien hoe het onderling uitwisselen van goederen en diensten de grondslag vormt van onze sociale orde. Het gaat hierbij om de drievoudige morele verplichting te geven, te ontvangen en iets terug te geven. Maar er ontstaat een groot probleem wanneer je niets terug kan geven, omdat je hiertoe niet de middelen hebt. De overgang van een verzorgingsstaat naar een participatiesamenleving dreigt slecht uit te pakken voor de minder bedeedden onder ons. Verlies je als Kamerlid je baan? Geen probleem. Hiervoor is de politieke baantjesmolen die zorgt dat je altijd nog burgemeester kan worden. Moet je weg als bestuurder van een grote bank? Geen nood. Bevriende collega's vragen je wel commissaris te worden bij een andere financiële instelling. Maar dit alles ligt wat ingewikkelder wanneer je aan de onderkant van de samenleving bungelt en over weinig sociale contacten beschikt. Probeer dan maar je persoonlijke netwerk aan te spreken voor een nieuwe baan. Weinig kans dat je burens of vrienden je hierbij kunnen helpen. Voor een steeds groter wordende onderklasse ligt zo een verder isolement in het verschiet. Participatie zonder verandering van de bestaande machtsrelaties leidt dan ook tot het recht van de sterkste. 'Vogelvrije samenleving' zou een beter woord van het jaar zijn geweest.

Marc Schuilenburg is docent aan de afdeling Strafrecht en Criminologie. Zijn nieuwste boek heet *Orde in veiligheid*.

Reageren? Mail naar redactie.advalvas@vu.nl.

WISSELCOLUMN

Voedingsstof tot nadenken

Jaap Seidell hoogleraar voeding en gezondheid

In essentie zijn de meest voorkomende welvaartsziekten (zoals type 2 diabetes, hart- en vaatziekten en kanker) stofwisselingsziekten waarbij voeding een belangrijke rol speelt. De biochemische routekaart waaraan onder anderen biologen van de Vrije Universiteit werken, geeft een prachtig inzicht in hoe dit soort ziekten kunnen ontstaan. Dat opent de deur naar wat de onderzoekers 'op maat gemaakte diëten ter vervanging van medicijnen' noemen. 'We begrijpen nu voor het eerst hoe een mens zichzelf precies maakt uit de voeding die hij tot zich neemt', vertelde een VU-hoogleraar recentelijk aan een journalist van *de Volkskrant*. 'De mens is een chemisch proces als een ander', meende ook Willem Frederik Hermans in 1964. Voeding is in die visie een zak met functioneren die in optimale dosering het functioneren van het lichaam ondersteunt. Het idee dat we zijn wat we eten, komt in de filosofie al veel langer voor. 'Dis-moi ce que tu manges, je te dirai ce que tu es', schreef Jean Anthelme Brillat-Savarin in 1826 en door de meesten die het hem nazeggen wordt dat inderdaad zo letterlijk bedoeld. Voor Brillat-Savarin

was eten echter vooral een levenskunst. Voedsel is meer dan chemie. Het is een belangrijk onderdeel van onze sociale en culturele identiteit. Door de manier waarop we eten, kunnen we ons onderscheiden van anderen. Maar het is ook een middel om ons te verbinden. Denk aan de cultuur van gastvrijheid, het delen van ons eten met mensen die honger hebben, en de gezamenlijke feestmaaltijd. Geen feest zonder lekker eten. De toenemende individualisering en het daarmee gepaard gaande verlies aan sociale cohesie zijn mede een oorzaak van het toenemen van welvaartsziekten. Met de opmars van de magnetron, de snelle hap op het station en het bord op schoot voor de televisie hebben we ons een leefstijl aangemeten die nadelige gevolgen voor de gezondheid heeft. Bovendien verliezen we ook een deel van onze identiteit erdoor. Persoonlijke op maat gemaakte diëten lossen maar een deel van dat probleem op. Voor wie het kan betalen, levert het de mogelijkheid van een lang en fysiek gezond leven. Maar naar waarschijnlijkheid wel een leeg en eenzaam leven.

Reageren? Mail naar redactie.advalvas@vu.nl.